

Notiser.

Tontiner i Danmark. — Den svenske nationaløkonomiske Forening. — Høsten i Danmark.

Tontiner i Danmark.

Medens egenlige Livsforsikringer først sent vandt Indpas heri Landet, træffer man allerede næsten et Par Aarhundreder tidligere Forsikringsforeninger, hvis Formaal var at yde Interessenterne en vis aarlig Renteindtægt af en indskudt Kapital.

I Aaret 1652 havde Frederik III.s bekendte Generalpostdirektør Povl Klingenberg i Amsterdam truffet Italieneren Tonti og med ham drøftet en af denne udkastet Plan til en Art Renteforsikring, der efter ham benævnedes Tontine. Grundtanken heri var, at der af et vist Antal Deltagere indskydes en Sum, hvoraf Renten hvert Aar uddeles til de til enhver Tid levende Interessenter, saaledes at Renten for den enkelte voxer for hvert Dødsfald, der indtræffer, indtil den sidstlevende nyder hele Renten af den samlede Indskudskapital. Da Interessenterne kunne være af meget forskellig Alder, maatte de, for at undgaa Ubilighed, deles i Klasser, saa at kun Personer af omtrent ens Alder kom til at dele Renter sammen, eller ogsaa maatte de ældre Interessenter strax faa en højere Rente end de yngre. Den sidste Ordning var den retfærdigste, naar Kapitalen — hvad i alt Fald oprindelig var Tilfældet — tilfaldt Tontinens Opretter. Senere brugtes ogsaa den Fremgangsmaade, at Kapitalen, naar Medlemsantallet var

svundet ind til et vist Minimum, deltes mellem de levende, og i saa Fald var de to nævnte Fremgangsmaader lige anvendelige.

Samtidigt med at Tonti i 1653 fik Tilladelse til at oprette den første Tontine i Frankrig, lykkedes det Klingenberg at interessere Frederik III. for en lignende Plan, og da der herved var en Mulighed for Staten til at erhverve en større Sum Penge paa en Gang, oprettedes der ved kgl. Brev af 1. Maj 1653 en af Staten garanteret Renteanstalt, kaldet »Det frugtbringende Selskab«, hvori alle og enhver havde Adgang til at indtræde.

Meningen var, at der skulde tegnes ialt 16,000 Pladser (men en enkelt Person skulde kunne tegne sig for flere Pladser) paa 100 Rigsdaler hver, fordelte i 8 Klasser efter 8 Aars Aldersforskel. Af den indskudte Kapital skulde der gives 5 pCt. i Rente; men efterhaanden som Medlemmerne i en Klasse uddøde, voxede Renten for de efterlevende, indtil den længstlevende i Klassen nød dennes fulde Renteindtægt, 10,000 Rdl. Selve Kapitalen (altsaa beregnet til 1,600,000 Rdl.) hjemfaldt til Kongen. Det Offenlige søgte paa allehaande Maader at lokke Publikum til at entre — bl. a. opstilledes en aldeles urimelig Beregning af den sandsynlige Afgang ved Dødsfald —, men kun Faa lod sig friste, og Planen strandede.

Derfor opgav dog Staten ikke Tanken om gennem Forsørgelsesvæsenet at skaffe sig større Pengemidler paa en Gang, og i Slutningen af samme Aarhundrede gjordes et nyt Forsøg, denne Gang med egenlige Livrenter, altsaa en fast og uforanderlig Renteindtægt af indskudte Kapitaler. Kort Tid efter Tontinernes Fremkomst var nemlig Sandsynlighedsberegningen, den første matematiske Basis for al Forsikring bleven grundlagt af Franskmændene Fermat og Pascal og Hollænderen Huyghens, og da den hollandske Statsmand og Matematiker J. de Witt paa Grundlag heraf i 1671 udgav en Afhandling om Livrentetheorien, førtes Ideen praktisk ud i Livet, og der opstod i flere Stater Regerings-Livrenteanstalter, der ligesom Ton-

tinerne aabnede Adgang for Statskassen til strax at erhverve større Kapitaler og altsaa i Virkeligheden tilvebragte Statslaan. Dette Exempel efterfulgtes af den danske Regering, idet der fra 1690 til 1692 af den danske Kommissær og Konsul Aboe i Holland for Statens Regning afsluttedes et saadant Statslaan paa ialt 856,914 holl. Courant Gylden i Form af endel Livrentekontrakter med Private, næsten udelukkende Hollændere.

Men heller ikke denne Gang var Regeringen heldig. Man foretog nemlig lige saa lidt her som ved Tontineplanen af 1653 nogen rationel Beregning af Levesandsynligheden, men byggede Planen paa et ganske løst Skøn, uden at man havde Øje for den Væsensforskel, der er paa en Tontine og en Livrenteanstalt, at hin kan bestaa, uden Hensyn til, om Dødeligheden bliver større eller mindre end beregnet, idet kun Rentens Stigning bliver influeret deraf, medens en Anstalt, der garanterer en bestemt fastsat Renteindtægt, staar og falder med, at den beregnede Dødelighed slaar til eller ej. Her vilde man imidlertid yde alle Interessenter samme Renteindtægt uden Hensyn til Alder, hvilket naturligvis havde til Følge, at den væsentligste Tilgang bestod af yngre Personer, der uddøde meget langsommere end paaregnet, — og desuden vilde man yde ikke mindre end $12\frac{1}{2}$ pCt. aarlig paa Livstid af den indskudte Kapital, noget der nutildags neppe vilde kunne opnaas i Livrente før efter det 60. Aar. Meget snart viste det sig da, at Anstalten ikke kunde betale sig, og efter faa Aars Forløb saa Staten sig foranlediget til at betale de allerfleste Indskud tilbage.

Et nyt Forsøg paa et Statslaan ved Hjælp af en Tontine gjordes endnu inden Udgangen af det 17. Aarh. ved Forordn. af 17. Marts 1694: »om Kapitaler paa Liv-Rente at optage«. Planen lignede den første og Resultatet var det samme: paa Grund af utilstrækkelig Deltagelse maatte Planen opgives.

Bedre gik det senere hen. Ved Forordn. 13. Febr. 1747 oprettedes der en Tontine under Navn af et »Liv-

Rente-Societet«. Det bestod af 1000 Portioner paa 100 Rdl. hver, fordelte i 5 Klasser med 20 Aars Aldersforskel. Garant var den danske General-Post-Cassa, hvis Direktører i Forbindelse med to af Interessenterne valgte Medlemmer udgjorde Selskabets Bestyrelse. Indskudskapitalen, 100,000 Rdl., tilfaldt Statskassen, for hvem den hele Plan var en kærkommen Form for et Statslaan. (Den sidste Interessent døde, saavidt vides, den 23. Okt. 1831.)

Da samtlige Pladser hurtigt tegnedes, og der stadigt meldte sig mange, som ikke kunde optages, oprettedes ved Forordn. 17. Avg. 1757 et nyt »Liv-Rente-Societet« af væsentlig lignende Art som det forrige, men beregnet paa en betydelig større Deltagelse. Beregningen slog dog ikke denne Gang til, og Societetet blev ikke komplet. Blandt Interessenterne fandtes flere fyrstelige Personer. Indskudskapitalen tilfaldt Statskassen, der til Gengæld garanterede Rentebetalingen, hvortil Intraderne ved Københavns Toldkammer skulde tjene til Sikkerhed. Den sidste Interessent døde den 21. Jan. 1840.

I Slutningen af Aarhundredet træffer man nogle ny Tontiner, der i Modsætning til de tidligere oprettedes af Private, men i flere af dem traadte Staten til som Garant mod at Kapitalerne indbetaltes i Statskassen, og disse Anstalter blev derfor i Virkeligheden nærmest at betragte som Statsinstituter.

Et af de tidligste Forsøg i denne Retning var det saakaldte Høegholm'ske Participantskab, hvis Plan udarbejdedes af Brygger L. N. Stephansen. Selskabet skulle bestaa af 12,000 Portioner paa 10 Rdl., fordelte i 4 Klasser efter 18 Aars Aldersforskel, og hver Klasse delt i 5 Afdelinger. Renten var $3\frac{1}{2}$, 4, 5 og 6 pCt. for hver Klasse og forøgedes ved Dødsfald, saaledes at naar en Klasse helt uddøde, tilfaldt dens Renter de andre Klasser, hvorhos den Længstlevende beholdt Friherskabet Høegholm i Calløe Amt, hvis aarlige Revenu ansloges til 7000 Rdl., og som den daværende Ejer, Generalmajor von Sehestedt, agtede at afhænde.

Planen approberedes af Kongen den 18. Feb. 1773, men der gaves ikke Participantskabet Statsgaranti. Tilslutningen fra Publikum blev kun ringe — vel sagtens væsenlig paa Grund af den manglende Garanti — og Foretagendet kunde derfor ikke gennemfores paa denne Basis. Men man forstod at hjælpe sig. De indsamlede Penge indskodes nemlig af Deltagerne i et nyt Selskab, »det private Liv-Rente-Selskab«, der fik baade kgl. Garanti og Bevilling under 13. Marts 1775, og hvori Stephansen som Løn for sin Umage ved Participantskabet udnævntes til Bogholder. Der kunde tegnes 30,000 Portioner paa 10 Rdl., fordelte mellem 4 Klasser. Renten var $3\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$, 4 og $4\frac{1}{2}$ pCt. for de fire Klasser og stigende ved Dødsfald indenfor hver Klasse; ved den Længstlevendes Død i hver Klasse udbetaltes der, naar Vedkommende mindst havde haft 10 Portioner, 40,000 Rdl. i 1ste, 30,000 Rdl. i 2den, 25,000 Rdl. i 3dje og 5,000 Rdl. i 4de Klasse, medens de resterende Sum, 200,000 Rdl., som Erstatning for Garantien tilfaldt Kongens Kasse. Uagtet Fristen for Indmeldelse, paa Grund af den træge Tilgang, efterhaanden forlængedes til Udgangen af 1780, var der da ialt kun indkommet 123,000 Rdl., altsaa ikke engang Halvdelen af den paaregnede Sum, men Selskabet traadte dog dermed i Live. Den sidste Interessent døde den 18. Marts 1866.

Det saaledes anstillede Forsøg tydede ikke paa, at Staten havde stor Sandsynlighed for under denne Form at skaffe sig yderligere Subsidier, og da dette var den egentlige Drivfjeder i dens Interesse overfor Tontinerne, falder det meget naturligt, at et Forslag fra Stephansen i 1782 og senere i 1790 om en større Udvidelse af Liv-Rente-Selskabets Kadrer blev allernaadigst afslaaet. Derimod skaffede Staten sig fremdeles Penge ved Salg af Livrenter til Private, — og noget senere tog den atter sin Tilflugt til Tontinerne.

Den 10. Marts 1792 konfirmeredes en Tontine til Fordel for Overlevende i ti Aar. Bestyrelsen varetoges af Handelshuset Duntzfeld Meyer & Co. Indskudene, i Por-

tioner à 100 Rdl., med paaløbne Renter à 4 pCt. indsattes i Kongens Kasse og udbetaltes med Rente og Rentes Rente efter 10 Aars Forløb i kgl. Obligationer, der fordeltes mellem de til den Tid endnu levende Interessenter. Der indtegnede sig ialt 129 Personer med 152 Portioner, hvoraf bortfaldt ved Dødsfald 6 med 10 Portioner, og 6 Portioner anmeldtes ej ved Delingen.

Omtrent samtidigt hermed lykkedes det Stephansen at erholde kgl. Approbation paa et nyt Liv-Rente-Selskab, Tontinen af 28. Juli 1792. Der kunde tegnes 3000 Portioner à 100 Rdl. Species, fordelte i 6 Klasser efter 12 Aars Aldersforskel, og hver Klasse bestod af to Afdelinger. Staten forrentede kun de indbetalte Kapitaler med 4 pCt., men denne Rente fordeltes saaledes, at de yngste Klasser fik $3\frac{1}{2}$ pCt., de andre mere, indtil 6 pCt. Renten for den Enkelte steg som sædvanlig ved andre Interessenters Død, og selve Kapitalen skulde tilsidst deles efter et bestemt Forhold mellem de i de tre første Klasser Længstlevendes Arvinger. Tegningen sluttede først i 1799, og alt gik ikke ganske, som det burde, ligesom der fra Interessenternes Side var ikke ringe Misfornøjelse med Stephansens Administration og Bogføring; — en hel lille Piece-Literatur derom udkom. De tegnede Portioners Antal beløb sig til 2700, og Staten fik saaledes omtrent en Million Kroner indbetalt, ovenikøbet til 4 pCt. Rente.

Da de to første Klasser i Tontinen hurtigt blev komplette, udvidedes Portionsantallet i disse betydeligt; men desuagtet var der mange, som ikke kunde optages. Stephansen indgav da kort efter en Plan til en ny Tontine, der approberedes af Kongen 28. Juni 1800. Selskabet bestod af 6000 Portioner paa 100 Rdl. Species, fordelte i 5 Klasser efter 15 Aars Aldersforskel, og hver Klasse delt i to Afdelinger. I Modsætning til den forrige Tontine skulde hele Kapitalen, 600,000 Rdl. Sp., tilfalde Kongens Kasse, der til Gengæld sikrede Interessenterne større Renter end i hin, nemlig fra $4\frac{1}{2}$ til 7 pCt., stigende ved Dødsfald indenfor hver Klasse, hvorimod Klasserne ikke arvede

hverandre. Da Tilgangen kun var langsom, udvidedes Fristen til Udgangen af 1806, og først efter at Renten for første Klasse var forøjet til $4\frac{3}{4}$ pCt., blev det fulde Portionsantal tegnet.

Medens Tontinen af 1792 opløstes i 1880, idet de tiloversblevne 12 Interessenter (deriblandt Prinsesse Caroline) blev enige om at dele Fonden, der efter Pengeomskrivningen i 1813 beløb sig til ca. 728,000 Kr., bestaar Tontinen af 1800 endnu. Ved indeværende Aars Begyndelse levede der endnu i første Klasses første Afdeling 2, i anden Afdeling 7 Interessenter med ialt 138 Portioner, — den ældste af de da levende Interessenter født 1798, den yngste 1801.

Som en Særegenhed ved Tontinerne af 1792 og 1800 kan mærkes, at man kollektivt kunde indtegne forskellige Personers Liv til Fordel for en enkelt Interessent eller Familie, der da oppebar Renten, saalænge blot en af de Indtegnede levede («associerede Portioner»). Dette benyttedes meget, og i et enkelt Tilfælde var endog 70 indtegnede for en Familie. Rentenydelsen kunde derved blive betydeligt forlænget, — naar der nemlig blot fandtes en enkelt sejlivet Person blandt de Indtegnede. Alle saaledes sammenhørende Deltagere maatte dog indtræde i den yngste Aldersklasse, og de holdtes i en særlig Afdeling, saa at Væksten af Rentenydelsen i denne blev meget langsommere end i de andre.

De trykte Medlemsfortegnelser vise, at de danske Tontiner i ikke ringe Omfang benyttedes ogsaa af Udlandinge, og at adskillige Personer var Medlemmer af flere Tontiner paa en Gang. Oprindeligt var det navnlig Adelen og de højere Stænder, der meldte sig ind; senere kom ogsaa de lavere Klasser med, og Tontinen af 1800 blev saaledes benyttet af mange Borgere og Smaakaarsfolk. Fyrstelige Personer holdt sig ingenlunde tilbage: i Liv-Rente-Selskabet af 1773 findes saaledes Enkedronning Juliane Marie og fire tyske Prinsesser, i Ton-

tinen af 1792 Frederik VI, hans Dronning og Arveprinsesse Caroline, og i Tontinen af 1800 Caroline Amalie, Hertugen af Augustenborg, Prinsen af Noer, Pave Pius VII, Kronprins af Preussen Friedrich Wilhelm og Prins Wilhelm, den senere tyske Kejser Wilhelm I.

(Af Livsforsikringsanstaltens Festskrift.)

Den svenske nationaløkonomiske Forening.

Ifølge »Nationalekonomiska Föreningens Förhandlingar 1891« (Stockholm 1892, 149 S.) behandlede der ifjor gennem Foredrag og Diskussion følgende Spørgsmaal i den stockholmske nationaløkonomiske Forening: Om Byggevirksomheden i Stockholm i sidste Tiaar (Indledningsforedrag af Bankdirektør Palme); om Aaret 1890 i økonomisk og finansiell Henseende (Bankdir., Dr. Arnberg); Stockholms Finanser (Indledningsforedrag af Dr. Rubenson); Sverigs Kommunikationer med Kontinentet; Krisen i Argentina (af Ingeniør Landin); Hjemstedsforslag i Tyskland (af Dr. Raphael).

Danmarks Høst i 1891.

Efter det statistiske Bureaus nys udsendte Høstberetning havde den danske Høst i 1891 en Værdi af 355 Mill. Kr., hvilket er et usædvanligt højt Tal. I de sidste fem Aar beregnedes Høstudbyttet efter de gangbare Priser til følgende Priser:

	for hele Landet Mill. Kr.	for Øerne Mill. Kr.	for Jylland Mill. Kr.
i 1887...	244	141	103
- 1888...	254	131	123
- 1889...	274	145	129
- 1890...	306	164	142
- 1891...	355	189	166